

หัวข้อวิทยานิพนธ์

แนวทางการพัฒนากันกายภาพพื้นที่ริมแม่น้ำบริเวณ

กรุงรัตนโกสินทร์ชั้นใน

ชื่อ

นายอำนาจ พิชิตเกษ

สาขาวิชา

การออกแบบชุมชนเมือง

ภาควิชา

การออกแบบและการวางผังชุมชนเมือง

ปีการศึกษา

2528

บทคัดย่อ

การศึกษาค้างนี้เป็นการศึกษา เพื่อหาแนวทางสำหรับการกำหนดลักษณะทางกายภาพที่เหมาะสมกับพื้นที่ริมแม่น้ำเจ้าพระยา เฉพาะบริเวณกรุงรัตนโกสินทร์เท่านั้น เป็นพื้นที่ส่วนหนึ่งบริเวณกรุงรัตนโกสินทร์ชั้นใน ซึ่งประกอบด้วยอาคารโบราณสถานที่ที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ ศิลปกรรมและสถาปัตยกรรม ที่สืบทอดมาจากกรุงศรีอยุธยา เป็นเสมือนภาพสะท้อนให้เห็นถึงความเจริญรุ่งเรืองในอดีตที่ผ่านมา เป็นระยะเวลายาวนานกว่า 200 ปี การพัฒนากันกายภาพเป็นไปอย่างขาดระเบียบ ปราศจากการวางแผนและแนวทางที่เหมาะสมไว้ล่วงหน้ามาก่อน จนเป็นสาเหตุของปัญหาและความยุ่งยากซับซ้อนนานับประการจนกระทั่งทุกวันนี้ รัฐบาลกระทรวงมหาดไทยถึงปัญหาต่างๆ ที่มีผลเสียกับอาคารและโบราณสถาน ทั้งโดยทางตรงและทางอ้อม จึงแต่งตั้งคณะกรรมการกรุงรัตนโกสินทร์ เพื่อทำหน้าที่กำหนดนโยบายวางแผนการอนุรักษ์และการพัฒนา พื้นที่กรุงรัตนโกสินทร์ให้เป็นศูนย์กลางทางวัฒนธรรมของชาติ แนวความคิดในการศึกษาค้างนี้ จึงถือเอานโยบายของคณะกรรมการกรุงรัตนโกสินทร์ เป็นแนวทางสำหรับการวิเคราะห์ เพื่อกำหนดลักษณะทางกายภาพ พระราชบัญญัติ ข้อกำหนดต่างๆ เป็นเครื่องมือสนับสนุนในชั้นปฏิบัติงานให้บรรลุจุดประสงค์ในที่สุด

พื้นที่ริมแม่น้ำของกรุงรัตนโกสินทร์ชั้นในนี้ ถือได้ว่าเป็นพื้นที่ที่มีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนากันกายภาพให้เหมาะสมกับคุณสมบัติพิเศษของพื้นที่ที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัวจนยากจะหาสถานที่ใดในโลกมาเปรียบเสมือนได้ การพัฒนากันกายภาพ

กระทำไปโดยขาดการคำนึงถึงคุณค่า และความสำคัญของสภาพแวดล้อมที่ถูกขูด
โบริกสถาน ผลที่ปรากฏให้เห็นในปัจจุบันนี้คือ ปัญหาคุณภาพที่ยากจะซจกให้
หมกไปภายในระยะเวลาอันสั้นได้ กวดยสาเหตุนี้เองคณะกรรมการกรุงรัตนโกสินทร์
จึงออกมาตราการ เพื่อกำจัดการขยายตัวควบคุมอาคารและสิ่งก่อสร้างภายในบริเวณ
กรุงรัตนโกสินทร์ชั้นใน เป็นประกาศกระทรวงมหาดไทย เรื่องกำหนดบริเวณห้ามก่อ
สร้าง กักแปลงใช้หรือเปลี่ยนการใช้อาคารชนิดหรือประเภทใด ภายในกรุงรัตนโกสินทร์
ชั้นใน ถึงแม้ว่าจะมีประกาศกระทรวงมหาดไทยฉบับดังกล่าวแล้วก็ตาม แต่ก็ยังขาดมาตรา
การกำหนดแผนการพัฒนาที่เหมาะสมกับพื้นที่นี้อยู่ ดังนั้นการศึกษานี้จึง เสนอแนะแนวทาง
กำหนดการพัฒนาที่เหมาะสม มีอำนาจที่จะกำเนิการควบคุมได้อย่าง เกิดขาด และ
สามารถบรรลุตามนโยบายได้อย่างรวดเร็วคือ การกำหนดพื้นที่ริมแม่น้ำของกรุงรัตน
โกสินทร์ชั้นใน เป็นเขตผัง เมือง เฉพาะ (Special Zoning)

เนื่องจากลักษณะทางกายภาพของพื้นที่ศึกษามีลักษณะแคบยาว เลียบ ชายฝั่งแม่น้ำ
เจ้าพระยาเป็นระยะทางถึง 3 กิโลเมตร กิจกรรมและปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นในแต่ละ
พื้นที่ไม่เหมือนกัน เพื่อให้การวิเคราะห์และการ เสนอแนะแนวทางการพัฒนากำหนดเป็น
ผัง เฉพาะ มีเหตุผลถูกต้องใกล้เคียงกับสภาพความเป็นจริงจึงแบ่งพื้นที่ออกเป็นบริเวณย่อยๆ
4 บริเวณและศึกษาลักษณะโครงสร้างทางกายภาพ เศรษฐกิจและสังคมขั้นต้นคือ

การวิเคราะห์เพื่อที่จะกำหนดแนวทางการพัฒนาพื้นที่ริมแม่น้ำของกรุงรัตนโก
สินทร์ชั้นในแบ่งออกเป็นขั้นต้นคือ

1. การวิเคราะห์แนวทางการปรับปรุงคุณภาพปัจจุบันบริเวณพื้นที่ศึกษา
และบริเวณข้างเคียง โดยคำนึงถึงลักษณะโครงสร้างของอาคารที่มีผลกระทบทัศนวิสัย
กับโบริกสถานและภูมิทัศน์ของ เมือง (Visual Impacted Townscape) โดย
เน้นทัศนวิสัยที่เกิดจากการมองจากแม่น้ำและฝั่งตรงข้าม เพื่อเสนอแนะการรื้อและการ
อนุรักษ์อาคารบริเวณพื้นที่ศึกษา

2. การวิเคราะห์เพื่อกำหนดบทบาทและหน้าที่ที่เหมาะสมโดยพิจารณาจาก
องค์ประกอบหลักของเมือง 4 ประการด้วยกันคือ Urban Functions, Urban Frame,
Urban Fabric และ Urban Quality

3. กำหนดการใช้ที่ดินบริเวณพื้นที่ศึกษาโดยการเปรียบเทียบจาก
ลักษณะการใช้ที่ดินแบบต่างๆ กัน (Alternative) ให้สอดคล้องกับบทบาทและ
หน้าที่ที่กำหนดไว้ ศึกษารเปรียบเทียบผลที่ได้รับจากการกำหนดการใช้ที่ดินในแต่ละ
แบบในด้านการวัตถุประสงค์ เศรษฐศาสตร์และการตลาด ลักษณะของอาคาร การใช้ที่
ดินและโครงสร้างของการคมนาคมที่เหมาะสมกับพื้นที่ศึกษามากที่สุด

4. กำหนดเป็นผังเฉพาะและการควบคุมภูมิทัศน์ของเมือง

5. แนวทางการปฏิบัติเพื่อบรรลุตามเป้าหมาย (Implementation)

ผลที่ได้จากการศึกษาค้างนี้คือ เพิ่มพื้นที่โล่งเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจสำหรับ
ประชาชนเป็นการแก้ปัญหาการจราจร ปัญหาคนสภาพแวดล้อมและทางนิเวศวิทยา
แก่ชุมชนตลอดจนการส่งเสริมกรุงรัตนโกสินทร์ เป็นเมืองศูนย์กลางทางประวัติศาสตร์
ศิลปวัฒนธรรมและสถาปัตยกรรมที่ยังมีชีวิต และสามารถถ่ายทอดความเป็นเอกลักษณ์
ของสังคมไทยที่ในอดีต ปัจจุบันได้อย่างสมบูรณ์

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

Thesis Title The Physical Development Planning for the Inner
Part of Krung Rattanakosin Riverfront
Name Amnuay Pichitdej
Concentration Urban Design
Department Urban Design and Planning
Academic Year 1985

ABSTRACT

This study has been prepared to specify the physical development of the Chao Phraya Riverfront in Krung Rattanakosin. It is the inner the part of Rattanakosin that consists of the ancient building and the places had worthy of historic, artistic and architectural influenced from Krung Sri Ayudhaya, and which point to show that the prosperity in the past more than 200 years ago. This phtsical's development lacked of regulation without planned and not indicated directions in advanced. It becomes the result of variety problems until now. The goverment realized that the effect of this problem to be disadvantage towards building and ancient building directly and indirectly. So that they held on the committes of Krung Rattanakosin to specify the policy, conservations and development recovery Krung Rattanakosin tobe a National Cultural Center.

The study idea hold the Krung Rattanakosin committee policy to trend for the analysist in order to specifies the physical, the act of legislation, matters of law and many specification to be the instrument for support the achievement activity purposed.

structure, economic and particular social.

This analysis specify the way to development the banks of Krung Rattanakosin by the principles decision as follow:-

1. Analysis the way to improve the present physical study and side area especially the building structure that effect to the charecteristic with the ancient building and visual impacted townscape. The emphasis charecteristic of the visual from the river and opposite banks to propose demolition and conservation the study building.

2. Analysis for specify the role and suitable condition by the decision 4 principles, such as Urban Function, Urban Frame Urban Fabric and Urban Quality.

3. Specific the study land area by comparison from the alternatives land use of the opinion role and specification. The result comparison from specific each the purpose each goal, economic and marketing, massing, land use and circulation network.

4. Specific the special lay-out and control the visual impacted townscape.

5. The way of treatment to implementation.

The result study can expand open field for the people for the people recreation and solve the traffic problems, environment problems and ecology. Including promoted Krung Rattanakosin to be the Center of History, Art, Culture and Architecture Living. All of these represent the charecter of the past and the present social completely.

The inner part of Krung Rattanakosin is the important area to physical development and suitable for special characteristic and own unique particular. It's hardly to find the other places in the world to compare of this place.

The physical development has been done by lacked of valuable and important environment that surrounding of the ancient building. In the present, this appearance of the result is very difficult to solve the physical problem for a short time.

Consequently, the Rattanakosin committee impose the expanding reduction, building and constructions controlled in the inner part of Krung Rattanakosin. The ministry of interior announcement limited inhabitant zone, adjusted or changed the building in the inner part of Krung Rattanakosin. Even the ministry of interior's document as follow, but lacks imposed specify the suitable development area.

For this studied has presented the specify which suitable for development, powerful to clarify control and successful to the policy in a short time. In addition, the specified inner banks of Chao Phraya Riverfront of Krung Rattanakosin is the special zoning.

The case of physical development of this area is the long narrow shape along the banks of the Chao Phraya Riverfront for 3 kilometres. The activities and varieties problem are not the same case. Thus, the analysis and the purpose of specific development to the special zoning has a case and result almost to the real conditions. This area divided to 4 subarea and study for the physical.

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลงได้ก็ เพราะได้รับความกรุณาจาก
อาจารย์บรรจง สนธิมิตร และ อาจารย์วิชัย บุญวาศ ซึ่งเป็นที่ปรึกษาและ
ผู้ควบคุมการทำวิจัย ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประสงค์ เอี่ยมอนันต์ คณะบดีคณะ
สถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร ผู้ช่วยศาสตราจารย์สิทธิพร
ภิรมย์รัตน์ หัวหน้าภาควิชาการออกแบบและการวางผังชุมชนเมือง และ
คุณสันติภักดิ์ สมชีวิศา ผู้อำนวยการกองนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม สำนัก
งานคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ กระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี
และการพลังงาน ซึ่งเป็นโครงการสอบวิทยานิพนธ์และได้ช่วยเสนอแนะแก้ไข
ข้อบกพร่องต่างๆ ผู้วิจัยรู้สึกทราบบ้างในความกรุณาของอาจารย์ทุกท่านและ
ขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูง ณ โอกาสนี้

ขอขอบคุณสมาคมฮาร์วาร์ดมิสซิเนสส์กุลแห่งประเทศไทย ที่ได้มอบ
ทุนช่วยเหลือการวิจัยครั้งนี้เป็นจำนวน 12,000 บาท (หนึ่งหมื่นสองพันบาท
ถ้วน)